

מניין שנות ערלה באתרוג

שאלה

מהו שלב הגידול הקובע את דינו של האתרוג, על פיו אנו קובעים, שהוא שייך לשנה השלישית למניין ערלה או לשנה הרביעית?

תשובה

גמ' (ר"ה יד ע"ב) אומרת:

"האתרוג שוה לאילן בג' דרכים, ולירק בדרך אחת: שוה לאילן בג' דרכים: לערלה ולרבעי ולשביעית. ולירק בדרך אחת שבשנת לקיטתו עישרו".

ופירש רש"י:

"שוה לאילן – לילך אחר חנטה לעניין ערלה ורבעי ושביעית".

אמנם בהמשך הגמ' (שם טו ע"א) נאמר: "נמנו באושא ואמר אחר לקיטתו בין למעשר ובין לשביעית", כלומר שהלקיטה קובעת לשביעית. אך מאידך נאמר שם: "אמר ר' יוחנן אתרוג בת שישי שנכנסה לשביעית, אפי' כזית ונעשית ככר חייבין עליה משום טבל", כלומר שהחנטה קובעת לשביעית.

למעשה, נחלקו הרמב"ם והראב"ד (הל' מע"ש פ"א ה"ה) במסקנת הגמ' לשביעית: לראב"ד החנטה קובעת, ולרמב"ם, ר' יוחנן אינו חולק על מה שנמנו באושא, אלא אנו אומרים שגם החנטה וגם הלקיטה קובעות בשביעית לחומרא.

עכ"פ מהנ"ל יוצא שלכו"ע השלב הקובע באתרוג לעניין ערלה הוא החנטה¹

אלא שיש לדון מהי החנטה, ובזה נחלקו הרמב"ם מחד ורש"י תוס' ועוד מאידך, עי' באורך שבת הארץ עם תוספת שבת (פ"ד ה"ט). ובקציר האומר, לדעת רש"י ודעימיה החנטה היא שלב מוקדם מיד לאחר נבילת עלי הכותרת כאשר הפרי מתחיל לבצבץ, ולדעת הרמב"ם החנטה היא שלב מאוחר, דהיינו עונת המעשרות והיא בערך תחילת הבשלת הפרי. אך לעניין ערלה הרמב"ם מודה

1. ועי' רשב"א (ר"ה שם ד"ה ופ"י שוה), מאירי (ר"ה שם עמ' 35 ד"ה כבר). ואמנם הריטב"א (ר"ה שם ד"ה דתנן) פ' אחרת את מאמר הגמ', אך לדינא מסכים שאזלי בתר חנטה לערלה.

שהשלב הקובע הוא מוקדם יותר, והוא סמדר או בוסר עי' רמב"ם (הל' מע"ש פ"ט ה"י, הל' שמטו"י פ"ה הי"ח).

לכן למעשה, יש להחמיר כשיטת תוס' לעניין ערלה, כי הוי ספק דאורייתא (חזו"א דיני ערלה סעי' ו), **והחנטה היא בתחילת היווצרות הפרי כאשר ניכרת צורת הפרי, ובכל מקרה לפני שהוא מגיע לגודל של זית (עי' תוס' (ר"ה יד ע"ב ד"ה ולשביעיה). כלומר, כל האתרוגים שיגיעו לגודל הנ"ל לפני ט"ו בשבט - אסורים. הקטנים מהם והפרחים - מותרים. (ועי' במאמרו של הרה"ג יעקב אריאל שליט"א, "התורה והארץ" ח"א עמ' 37).**